

Белорус совет чогаалчы Петрусь Бровка бөгүн 70 харлаан

КЕЗЭЭДЕ БУРУНГААР КЫЙГЫРАР

Белорусиянын улустун шулукчуу, Социалисттик Күш-ажылдын Маалыры, Ленинчи шаанналы лауреаты Петрусь Бровка 1905 чылдын июнь 25-те Витебск областын Ушач районуна ады тараачын кижинин өг-бүдөлүгө төртүнгөн.

Чаш шаанна-на көдө тараачын амырлардын аар-бергенни эгиндеринге чүктөрткөн эрттирген шулукчу бодунун баштайгы шулуктерин 1926 чылда парадды өтөлсөн. Оон эртин келген узун оруунче

хая көөр болза, кылбаан ижи ховар; комсомол амырларчызы, көдө Совет даргазы, содун амырларчызы, бистин чүрттү хой-ниини болган күрүнө амырларчызы. Ол бодунун чогаалдарына көдөнүн мурнакчы амырларчызы, бистин үенин кижилеринин мога билбес амыр-ижин, эл-найралын чырыдын бизил турар.

Шулукчу кижинин чон мур-нунга харыс салганынын дугайын ол мынчаар тугаалат гурар: «Мен шулукчу кижинин харыс салганынын дугайын үр-гүлчү бодол чоран мен. Бистин хулусегине номчукчуу чүгдө өсөтү үнүнү күжү-биле өргөлдөп каарында өвөс, а ону бурунгаар кыйгырар, оон сагыш-сеткилин докдулар, чаа дайгамчыктыг амырларды тургузуп алыр дөн кижилерге дуалажыр узурлуг бис».

Ала-туртун Улуг дайынын чыларын оон шулуктери совет улустарына фашизмни үзүктөөнө кыйгырар, өткүт болган чиди-биле чагы-ланып келген. Ол үдө оон бижээни «Беларусь» деп ли-риктиг шулуктели озгайла-нып турар. Шулукучу чүрөө-дөн үнгөн өн-ле ыдыктыг оду-ругуларын улуг Ленинге, Ко-мунисттик партияга тугаска-дып турар.

«Кезээле Ленин-биле» деп шулуктелинде ол ленинчи идеаларын өтүм чотун, амгы үдө оон чамбы-дипти чырыт-кылай бергенин көргүзүп ту-рар.

Чаа кино

ЧАЛБЫШТЫГ ЧЫЛДАРНЫҢ ӨҢНЕРИ

Михаил Александрович Шо-дохов. Бо атты дегендеги бүгү номчукчулары билир. Оон өлүм чок чогаалдары совет улустун хей-зат кыркычын болушан, келер үгө бугуар, кижини мөзү-шар-биле до-дунган. Оон чогаалдарыдан өөрүшкүнү болган инанык-дык аялгалары аттыгы, хо-мудалык болган кудуралдык чангызы дымчалып келтир-ген. Бо чорук үк чогаалдары өлүм чок болдуруп, номчукчуларын амырларчы тугурун бижы-лап, эчс күзөл-сорууче чү-күлү дөткөрү өзүлүг сүм-лекчи аларган.

Тивилетиниң 30 чыл оонга совет кинематография кайта-чык маалыгыг тултуушун-нары көргүскен, сагыш-сет-киден ирвас киноларын тур-гусулаан болгай. «Олар Төрөз чүртү дөш тулчу турганар» деп Сергей Бондар-чуктуң тургускан чаа киносу-нун дыйни дугайында өскө бүгү кинолардан ылаал чүл?

ЧАЙЛАГДА

Хову. Олар. Каларчы эп. Харымг баштыг Саян элээ. Хойлар турар каяа баян. Кайы шагдан туруп келген. Одаг чыны. Биез хөвэр. Оккур мын-лаа шойубушан. Чүгдө чангыс каларчының Чүрээ мырай аныксаан.

Акмыр өнөкс радио. Аян ирви баштыг тур. Чый салган көвей номер. Шымын анда тоогун турар. Тортугалчан чиргалчынер. Бөдө шуажуу, чаржып турар. Тоолда кирген маалыр шыкшан. Вертолет дөө кылайтын чор.

Өгүн көргөс кидис борт-ле. Өгүнү ишти арыг-скай. Соогү кошпак, кыраан кадай. Сооскен дагза соруп олар. Шажапта сарыг шайын. Шаала эгылп, кудул алгаш. Чүс хар чыгаан назымын ол. Чүрээ-биле болар орар. Кирер эжик чанын орар. Маакай биста уткуп алды. Хилис орбас, чазык, чаагай.

МААКАЙ

Макаичы-ла оралаак-тыр. Чүстөр чыгаан кыргымыс. Чүү шыкшан тогу-дур ийин. Хеймер кызы авызига. Херин чертен аккен каан дег. Чекет тырткан чоудура аз, Четчин, өзүп ораы бо. Диласинис: ырлан берди.

Дириг сиеги шимчеп турау. Маакай боу ыраажы боор. Манайар даан. Үе эрткин. Оон-биле катан дупшпак, Онза үнү дымчаза аар! Шулукутери Монгуш ДОР-ЖУ очулуруган.

КИСЛОВОДСК. Калбаа-биле билдингир курорттук чаа калдыкыла чериниң бирээзин Г. М. Димитровтун ады-биле адаан. Санаторий Реброва Балка деп чараш черде тугу-ган. Бистин чүртүгүстүн язгы-бүрү булуңуарында, акы-дунма Болгариядан 1200 кижини ада дымшатын турар. ЧУРУКА: Георгий Димит-ров аттыг санаторий. К. ТАРУСОВТҮН фотоу. (СЭТА-ның фотохроникасы).

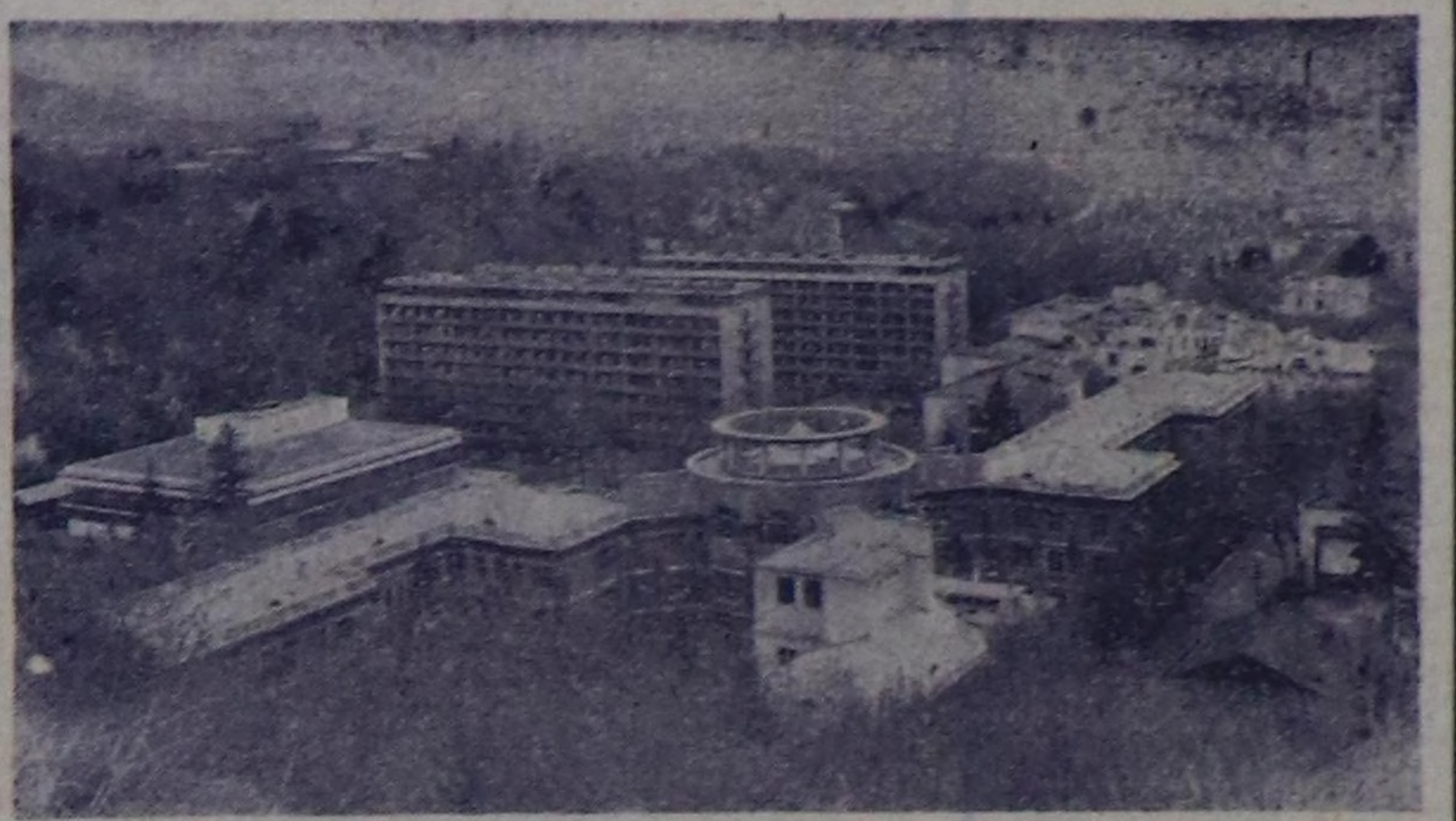
Элээди уругларже кичээнгей

ЭР-ХЕЙЛЕР ДИЖИР

...Хову-Аксынга бичин оол чиккен. Улук кижилер-да, сөс чыл болган ортукма школа-нын өөреникчилери-да оолду үш хун улай дилеп келген. Кижилерин хөөнү хар, бор-раныг чакы дээр дег ка-рарган: үш харымг Вита П. ба-жындаан чапаган чыгыны ой-нап үнгөн, ийн хондур кым-нын-да караган көзүлөбөн. Дүне, хуңдус-лаа дилеп-ле турган. Эрги, чаа суурларын, комбинат чоогун, Элгес хем-ниң өрнин шүптүзүн кезип каапкан. Ушкү хондуктун өр-теинде күш-култура башкы-зы Анатолий Буракин, мили-ция амырларчызы Ян Юнович Сандык биле казы тоску классчылар суур кезежиге да-же дилеп үнгөнөр. Ис-даа билдиртес. Оон инай дилээр инедел чок шыкшан аларган. Чамгы улус дедир эеп кел-гиде. Наташа Малышева хаа көрүп келген, черде олче кезе кайтаан карактар барып эскерип каан. Тонгай берген, алтыра каапкан. Бөрү база доктаай берген.

ооларын чурум-сагыттыгында, амырларга хамаарылга, хар-ыс салганында озгай, мак-танчыг чүдүдөр хой. Ол класс-тын өөреникчилери колдуу-ла эрги суурда. Ада-незиге дуа-лажып, инек, мал ажаап, ого-рода амырлар билер, чок ка-зынын кат-чимистиг черин ке-зеп, даг, даш, сүтүн билери хөлчөк. Чангыс сөс-биле чу-гаалаарга, амыр-ишчи, кезжө кылдыр өскөн. Чаа хоорайжы-гашта үе-чергелери олардан база-ла дуваван, өрес-кежө төдөр. Олар сөс чыл школа-зын дооскан, бүдүн кызы-биле ортукма школаже шилчөп, бызык найралдык, амык-тыг, өки херектерин сүмел-ежип турган кылып, бүдүрүп билерин көргүскөнөр.

уруглар, оолдар чок деп бо-бас. Кайы-даа школага баар-ыма оларын аттарын адап, канчаар өдө кижизиттингенин чугаалаар чоран. Оон мур-нунда миллионны уруглар өрөөлиниң дангызын турган Д. Саша, М. Слава, К. Володя, М. Ваня, өөр херектерге * ки-ришкен А. Алеша болган өскө-лөр-даа школада өөрөдөгөни-че эглип, чурум-сагыттыг экижөн. Ийн-чангыс кижилерин, ада-нелерин багай салдарында адырылап, шко-ланын, өш-өөрүнү, хой-ни-тичи кижизидикчилерин ачы-зында эттинген уругларын хой-ну адап болур. Галина Моисеевна Башкатова Сергей Ш-ты үзүлсөн ап, амыктын мер-гежилге халдыктыган. Сер-гей ам сөс классты дозуп ал-ган, комбинатта амырларчы-шаап, кезжөк школада өрө-нини турар. Сөс чыл школа-зын пионерлер волатый Гали-на Юванна чарылбас. Ол пионерлеринден каш-ла хар улуг-даа бо, оларны өки, со-дун, амыктыг херектерге эдериң, сундуктуруп шыдап. Ол кезеде школада, уруглар арасында, бир-ле чүвени ты-пкыш, соугуругаткан турар. Элээди уругларга улуг эште-ринин улгери, салдары ол хире күштүг-дүр.

Всесоюз Ивановтун бижээни чечен чугаалы «Болукуч болган шинтирчи» деп ат-биле 1916 чылда үнгөн. Ол чогаалды Урал бетинин чүрт-шынчыл амырларчылары Курган обла-стың архивинде тып алган. Ону чангыс катан үнгөн «Албан-хаакчынын хүнү» деп содунга парлаан, оон акшазын Бирги дегелей дайынында тулук тур-ган үк чур туугуларга бөрү турган. Си содунуң ам чүгдө чангыс экземпляр артып кал-ган.

Урал бети дээрге чогаалчы-нын чогаал бизил өскөн чери Төрөз Ужга суурунга оол-дар шеригде халажип чедип келген, аза бергенер. Сактыра-га Ужга-даа шыкшан, ол эвөс-дө ашкан. Олар чок арасында амырларчызы болган дүр «Ижкер Присказова» деп те-лофилми тырттырар дөш, москвалык бир башкы шил-ди алгаш, хээлп чазан кес-киндилер-биле олу каастап ал-ганыр. Олар чоруй баарга, Ужга-нын чүрткылары бисте-р, төрүмөл бызакчылар, чөп-чыл болган каасталганы үтүп болбас, бажырчынымыс ка-жыга-даа дээр аларжарым бис деп шинтирлен алган-нар.

бодунуң баштайгы чогаал-дары соодунга кээп чүгдө баш-тайгы шенелдер-дир дөш, парлагатка кирбей берган. Бинжар-лаа болза тускайлан сөс мастерчин илден төрүм-елди үк чогаалдардан на көстүп келер. Благыңа архивте ол тыптырлан чогаалда революция мурундагы Россиянын судтар-лыга дүрүм чок кара тура-зында боон турган болушун-нары кочулап, тодаргай көр-гүскөн.

БОЙДУСКА БЫНАКШЫЛ

Степан Феоктистовтун бо фото-чүрүндө терзэн Тыва амырчы чурумдалдыг булчуңарынын бирээзинде хадылыг борбак ары-ның иштинче аян-чорукчуларга орукчугашты көргүскөн.

АГААР

Кызылдың агаар станциязы-нын мезээни өзүгар аамга, бөгүн республикага буул-таар, чамалык черлерге дым-радып чаар. Соңу-барымын

чүк угланышынын хат-тын дүргөсү секундла 5-10 метр чедер, барымы район-ка 10-15 метр чедер күш-те-лер. Агаарнын температурзы да-галык черлерге 15-20, өскө-лөрүнө 21-26 градус чылыр. Кызылга булуттаар, чабас. Хэт секундла 10-15 метр че-дер. Агаарнын температурзы 22-24 градус чылыг болур.

Билдинмес арыннар

болур. Келер үениң чогаалчы-зы Челябинсктен ийн муң километрин чадап эрткен, Кур-ганга чедип келген, типогра-фияга орукчудеп амырлай бер-ген. Оон баштайгы чечен чу-гаалары маиза парастымын үнүгөн, оларны удааанда-ла Максим Горький ады мактаан. Бичалза-даа Всесоюз Иванов

Шеве

бизакчылар байырлап шимчи киришкенер. Костромче чери — салгай бизакчыларын чүртү. 1 Петр безин тускай дужаа өзүгар Солдатын, Булулома болган Колосовтен бизакчыларын экип, Петербург тудушкуну-на кирширтин турган. Оон бээр-де Костроманың ше-вер артылышын уран ар-галарын найысалап белди-ле үлөп келген.

«Челюскин» чорурү экспе-дициянын составыга шевер бизакчылар херек аларга. О. Ю. Шмидт безин үш костюмачыларын чаап ал-ган. Олар Врангел ортукакка кыкка хуусаа иштинде кыш-такчаларга эң өки бажырчы-нын туду бээр үжүрлүг турган.

ШИМЧЭЭШКИН ЧУРУМУН ШЫҢГЫЫ САГЫЫР

Бистин чүртүгүсте автоно-бильдерин санынын көвүдө-ни, чылдын үе-үе айы-биле оон хун-дун чок шимчөшкени — кудукчу шимчөшкени-нин чурумнары сагынынга элөп бергелерин таварышты-рып турары билдирер. Тоску беш чылдын доозукчу чылдыг бистин чүрткү автонобилдер саны 2 млн. чедө бөр. Бичангаш автонаспортуң шимчөшкенин аймыл чок болдуруп соруга-биле хем-чергелери алыры чугула боон турар. Чолаачыларын бизил-мергежилди улам беддери, оларны белестээринге кичээ-гейин улгатырары өзал-одакты өзөөдөр болурун амырлар бадыктап турар. Ол шыкшан кудумчуларга, хо-рай дагынын болган көдө-ниң оруктарына өзал-одак чок чорук дөш суртаал-

ажылынга күрүнениң авто-инспекция амырларчылары-биле кады хой-ниини кир-жилген, комсомол, профсо-ул дел организацияларын чон ортузунга бо талазы-биле таймыр ажылы, өреникчи-лер, суругулар, студентилер ортузунга башкыларын, ада-нелерин кудумчу шимчөш-кинин чурумун сагыр дугайында ажылы улуг үжүр-дузалыг болуру билдирер. Илангыча чаксы, кесуе үелер-де оруктарга өзал-одакты өзөөдөр дөш таймыр ажылы күштелдирер чүгү-ла. Аар өзал-одакка таварышканынын 70 ажыг хузуу хузуунда машиналыг хамаа-тылар болуу турар.

Барыны-Хемчик — Тывада эң хой чуртакчылыг район-нарын бирээзи. Оон дөвис-көринде «Бүгү-өзгөлдө үжүр-дүзалыг «Тыва даг-дүгү» ком-бинат чыдан чылте өзүп, сайырал турарына барымы-хемчикчилер чоргаараларлар.

Инда улгөтүр бугурулу-гун шимчөшкени хөгжүдөшкөн автонаспортуң саны көвү-дөп турар. Ак-Довурактын, Кызыл-Махаалыктын кудумчу-ларында, районун орукта-рында автонаспорт шим-чөшкени содугу чыдарда аажок улгатак. Бичалза-даа өзал-одакты бодурулукче баш үдүр хемчегер алыр та-лазы-биле ажылы бо районда кошпак чорукчу турарын ай-тыр херек. Эрткен чылын бо районун дөвискөзүргө бол-ган 48 өзал-одактыг таварыш-галарын түнөшкөндө 23 ки-жи өлгөн болган 50 кижин аар балыгылан. Бо чылдын эрткен 5 айларын дүртүзү-нда өзал-одактын саны 25

четкен, оон уруктары база-ла аар болган. Чамдиктары бертинген, чамдиктары өлгөн. Май айда бо району шим-чөшкенин өзал-одак чогу-нун айып эрттирген. Ол-ла айда алаа 10 өзал-одактыг таварышталар болган. 8 та-варыганы — хууда машиналыг кижилер кылган. Олардан 5 кижин эзирек чолаачылар чоранында машиналарын эң-дирган. Барыны-Хемчик рай-онда бо талазы-биле байдал, ылданы майын түнөшкөн, КАН амырларчылар дүвөрү-дүр үжүрлүг.

деп 1 кижин өлгөн, 2 кижин ба-ылганган. Май 12-де Кызыл — Ак-Довурак ортуун 293 километринге чолаачы Т. Оорак хууда машиназын эзирек башкырын чоранын-дан Чадананын автонаспорт бугурулушун чолаачымы А. Шатуновтун орук кыдымы-га турган ШИЛ-130 деп ма-шиназынга үстүргөн. Оон түн-нөшкөндө Т. Оорак өлгөн, а Шатунов аар балыгыланган. Автонаспорт шимчөшкени-нин өзал-одакты бодурулук дөш дөштинг амырлар чорудары чүгдө автомисекция амырларчыларын эвөс, а хой-ниинин херээ дөржөн улгаса чогуур.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Чыгыс 667 000

Кызыл, Шетякип-Кравченко кудумчуу, бажы № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторун 24-63, редакторун оралакчыларынын 35-24, пропаганда кидизини 31-75, харысалактыг секретарынын 23-35, партияны амырлар кидизинин 37-13, культура кидизинин 23-54, көзө ажыл-агый кидизини 21-47, улгөтүр кидизини 23-54, чага кидизини 41-27, информация база совет тургузуг кидизинин 20-60, корректор-ларын 27-41, бухгалтериянын 50-22, содун келбей барганга 32-75

Кинотеатрларда

ИЮНЬ 25-ТЕ «КАА-ХЕМ»: «Кыш биле Даворгофель» 10.00, «Легендалар утундурулду» 11.45, 13.30, 15.15, 17.00, 18.45, 20.40 шактарда. «ПИОНЕР»: «Ак-оок чылааны» буурааны 10.40, 12.25, 14.10, «Чүгдө сөз» 15.55, «Каттырыкчы урук» (1-ги, 2-ги сериялар) 17.40, 20.30 шактарда. «ВОСТОК»: «Кижиниң салым-хуузу» 10.30, «Даурия» (1-ги, 2-ги сериялар) 14.00, 17.00, 20.00 шактарда. ЧАПТЫ КИНОТЕАТРАГА: «Карамышкы» 16.30, 18.10, 20.30 шактарда.